

УДК 338.48:334.73

Георгій Скляр

*д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри туристичного
та готельного бізнесу*

*Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

ГЕНЕЗИС КООПЕРАТИВІВ У ТУРИЗМІ

Проведення людиномірних туризмологічних міждисциплінарних досліджень у постнекласичній парадигмі передбачає оцінювання функціонування і розвитку господарюючих суб'єктів сфери туризму, зокрема доцільності використання певних, також людиномірних організаційно-правових форм під час створення туристичних підприємств. Однією з таких форм є кооперативи, що набули розвитку практично у всьому світі. Тож тема дослідження, присвяченого становленню кооперативів у сфері туризму, є, на наш погляд, актуальною, а саме дослідження – своєчасним.

Метою дослідження є огляд процесу генезису кооперативів у туризмі.

Подорожні практики є універсальним досвідом людства. Зародження інституційних форм організації туристичної діяльності українські дослідники традиційно пов'язують із серединою ХІХ ст. та територією Великої Британії [4, с. 181]. Аналогічно протікав процес становлення інституційних форм кооперації. Для розуміння суті кооперації важливим є визначення осьових координат, в яких відбувається її розвиток. У цьому контексті скористаємося ідеями К. Ясперса щодо осьового часу і Д. Белла щодо осьових принципів. Отже, на наш погляд, осьовими координатами розвитку кооперації слід вважати таке: осьовий час – середина ХІХ ст., коли виник кооперативний рух; осьовий простор – країни Західної Європи (Велика Британія – батьківщина споживчої кооперації, Німеччина – кредитної та сільськогосподарської, Франція – промислової кооперації), що

становлять ядро західної цивілізації; осьова структура – кооператив; осьовий принцип – моральність та економність; кінцева мета – реалізація сенсу життя.

Як виявив попередній аналіз, осьовою структурою кооперації є кооператив. З позицій концепції сумісно-розділених відносин кооперація є добровільним об'єднанням людей, а не капіталів, для реалізації своїх особистих насамперед економічних інтересів. Кооператив зобов'язаний задовольняти потреби лише цих людей, членів-власників кооперативу, які є носіями кооперативної ідеї. Науковці виокремлюють певні групи кооперативів за найсуттєвішими ознаками. У контексті нашого дослідження важливим є час появи кооперативів у сфері послуг. Українська дослідниця М. П. Гриценко з'ясувала, що «перші обслуговуючі кооперативи були створені в Західній Європі і США в кінці XIX ст.» [2, с. 26]. У наукових публікаціях А. О. Пантелеймоненко і Ю. А. Пархоменко наведено факти щодо виникнення саме туристичних кооперативів – у 1905 р. у Великій Британії [5, с. 158] і 2003 р. в Україні у сфері сільського зеленого туризму [6, с. 117]. Цікавими є сучасні практики надання туристичних послуг споживчими кооперативами у країнах Європейського Союзу [1] та в Україні [3].

Таким чином, висвітлено питання генезису кооперативів у сфері туризму, що має перспективне значення для України.

Ключові слова: туризм, кооператив, туристичні послуги.

Список використаних джерел

1. Гринюк Н. А. Європейські тенденції розвитку Споживчої кооперації: уроки для України / Н. А. Гринюк // Молодий вчений. – 2018. – № 4 (56). – С. 776–779.
2. Гриценко М. П. Економічно-фінансові аспекти створення і функціонування обслуговуючих кооперативів у курортно-рекреаційній галузі / М. П. Гриценко // Економіка та держава. – 2012. – № 9. – С. 26–29.
3. Думанська І. МІСЕ – сервіс як нова концепція для кооперативного бізнесу / І. Думанська, О. Зелінська // Вісті Всеукраїнської центральної спілки споживчих товариств. – 2022. – 36 (1577). – С. 4–5.
4. Лиман С. І. Історія туризму : навчальний посібник (для студентів спеціальності «Туризм») / Лиман С. І., Парфіненко А. Ю., Посохов І. С. Суми : Університетська книга, 2018. – 372 с.

5. Пантелеймоненко А. О. Про європейський досвід функціонування кооперативів у сфері туристичного бізнесу / А. О. Пантелеймоненко, Ю. А. Пархоменко // Модернізація економіки в умовах зростання суспільної свідомості: людинорозмірність, духовність, партнерство, кооперація : матеріали I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 1 листопада 2016 р.) – Полтава : ПУЕТ, 2016.– С. 157–161.
6. Пантелеймоненко А. О. Перспективність розвитку обслуговуючої кооперації у сфері зеленого туризму / А. О. Пантелеймоненко, Ю. А. Пархоменко // Проблеми розвитку туристичного бізнесу : монографія / за заг. ред. Г. П. Скляра, В. Г. Шкарупи.– Полтава : ПУЕТ, 2013.– С. 106–119.
7. Скляр Г. П. Економічні умови і протиріччя розвитку споживчої кооперації в перехідній економіці : монографія / Г. П. Скляр.– Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008.– 279 с.